

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR
JUNI 2010

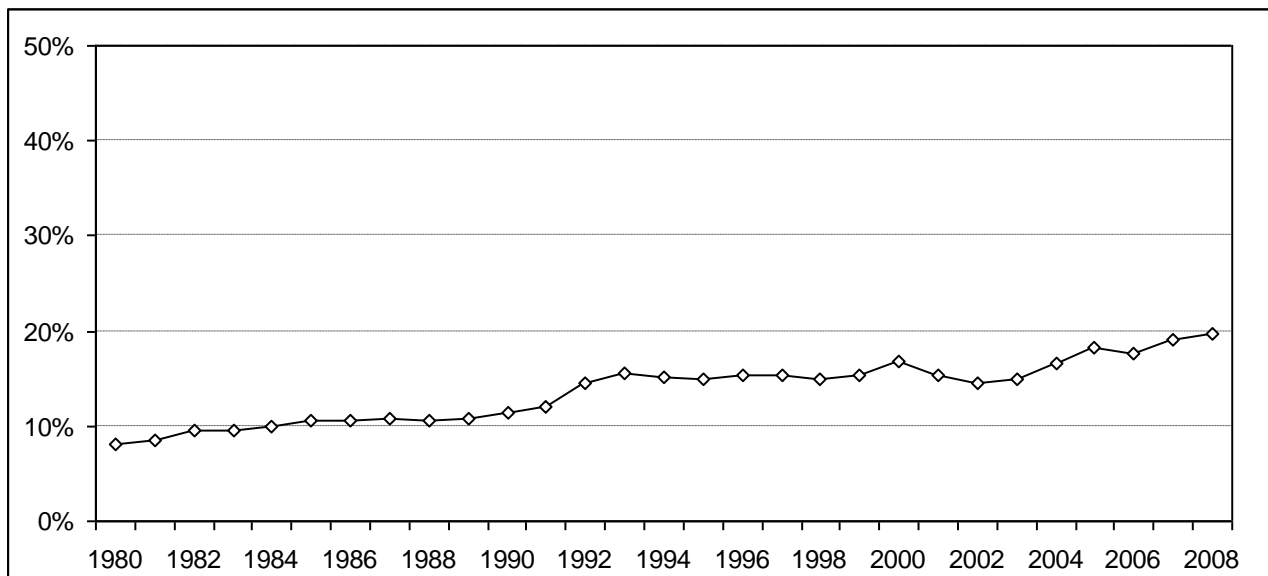
Kvindens andel af kriminalitet, 1980 - 2008

Til brug for en beskrivelse af udviklingen i kvinders kriminalitet er der indhentet statistiske oplysninger fra Danmarks Statistik. Oplysningerne vedrører lovovertrædelser, der har ført til en fældende strafferetlig afgørelse, hvilket er afgrænset som ubetingede domme, betingede domme, bøder og tiltalefrafald. Analysen angår altså ikke personer eller lovovertrædelser, men afgørelser. Ud over oplysninger om straffens art indgår også oplysninger om kriminalitetens art i den følgende analyse.

Kvindens andel af de registrerede lovovertrædelser

Figur 1 viser udviklingen i kvinders andel af de strafferetlige afgørelser i perioden 1980 til 2008. Det ses, at der har været en forholdsvis kontinuerlig vækst, fra ca. 8 pct. i 1980 til 20 pct. i 2008. Kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser er således øget ca. 2½ gang i løbet af de knap 30 år, statistikken dækker. Der er dog stadig langt til en ligelig kønsfordeling.

Figur 1. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser, 1980-2008.

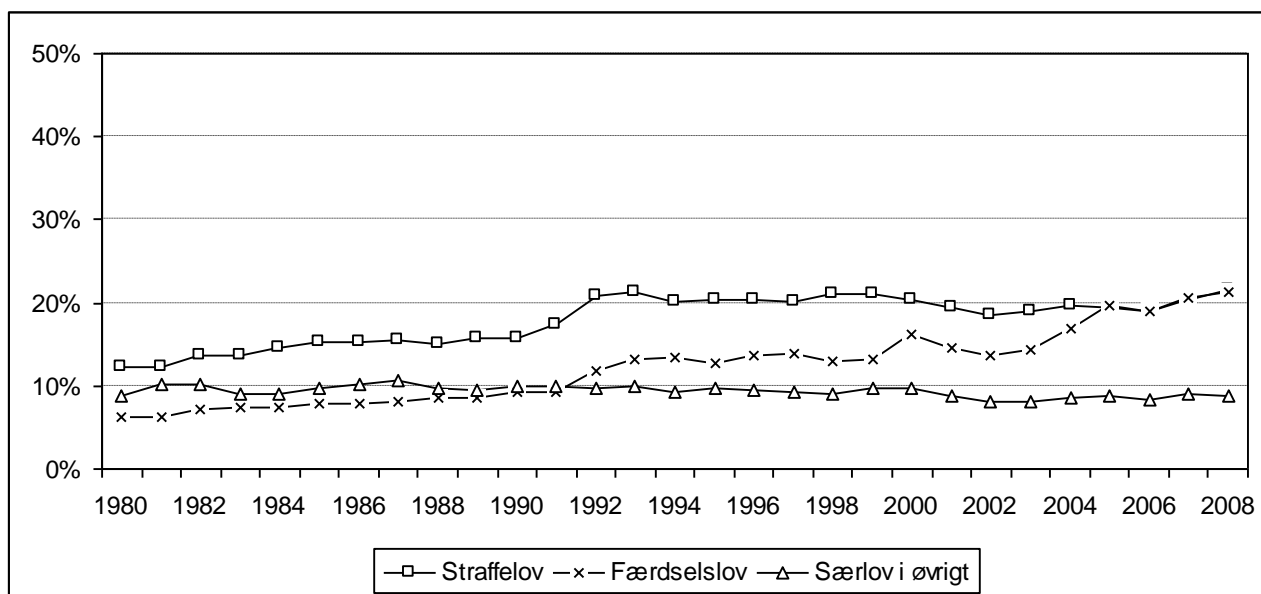

Figur 2 oplyser om, inden for hvilke af kriminalitetens hovedområder kvinderne andel af de strafferetlige afgørelser især er øget.

For afgørelser vedrørende straffelovsovertrædelser er der i perioden frem til 1991 en forholdsvis svag, men støt stigning i kvindernes andel af kriminaliteten, fra ca. 12 pct. af de strafferetlige afgø-

relser for straffelovsovertrædelser til 17 pct., altså en stigning på omkring en tredjedel. Fra 1991 til 1992 er der en ret brat stigning, hvilket givetvis beror på en ændring i sanktionspraksis for butikstyverier, som frem til det tidspunkt typisk medførte en advarsel – som ikke er omfattet af denne statistik – hvorefter den almindelige sanktion blev en bøde. Denne ændring har især betydning for kvinders kriminalitet, da en forholdsvis stor andel af deres kriminalitet er butikstyverier.¹ I den resterende periode er kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser forholdsvis konstant og svinger omkring 20 pct.

Figur 2. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for henholdsvis straffelovsovertrædelser, færdselslovsovertrædelser og for øvrige særlovsovertrædelser, 1980-2008.

Med hensyn til strafferetlige afgørelser for færdselslovsovertrædelser viser figur 2 en forholdsvis jævn og kraftig stigning i kvindernes andel, fra ca. 6 pct. i 1980 til ca. 21 pct. i 2008 – altså mere end en tredobling i kvindernes andel. Det forekommer rimeligt at antage, at dette hænger sammen med, at kvinder i stigende grad er blevet ejere/brugere af motorkøretøjer.

Vedrørende øvrige særlovsovertrædelser, der omfatter en lang række forskelligartede lovovertrædelser fra overtrædelse af våbenloven og lov om euforiserende stoffer til overtrædelse af skatte- og afgiftslove, har kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser været ret konstant i hele perioden, på omkring 10 pct.

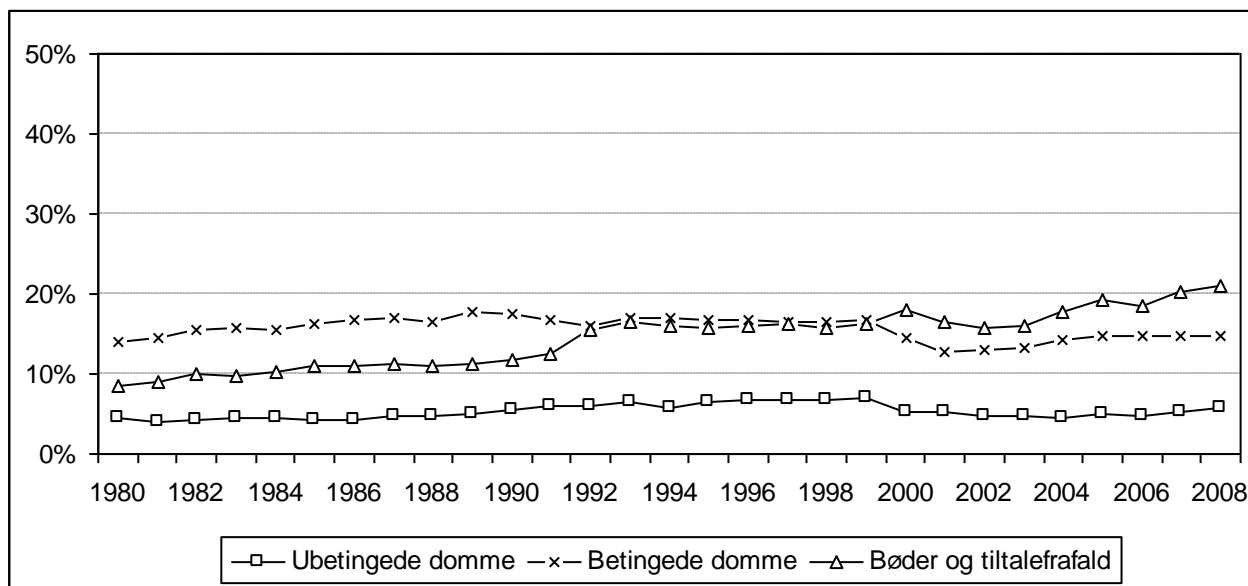
¹ I perioden 1980 til 1990 angik omkring 40 pct. af de strafferetlige afgørelser for straffelovsovertrædelser butikstyverier og derefter omkring 60 pct. for kvindernes vedkommende. For mændenes vedkommende er tallene for de to perioder henholdsvis ca. 10 og ca. 20 pct.

Samlet set er det således først og fremmest flere strafferetlige afgørelse for færdselslovsovertrædelser, der har bidraget til den generelle vækst i kvindernes andel af samtlige strafferetlige afgørelser.

Kvindens andel af de forskellige former for sanktioner

Figur 3 viser kvindens procentdel af henholdsvis ubetingede domme, betingede domme samt bøder og tiltalefrafald.

Figur 3. Kvindens procentdel af de forskellige sanktioner, 1980-2008.

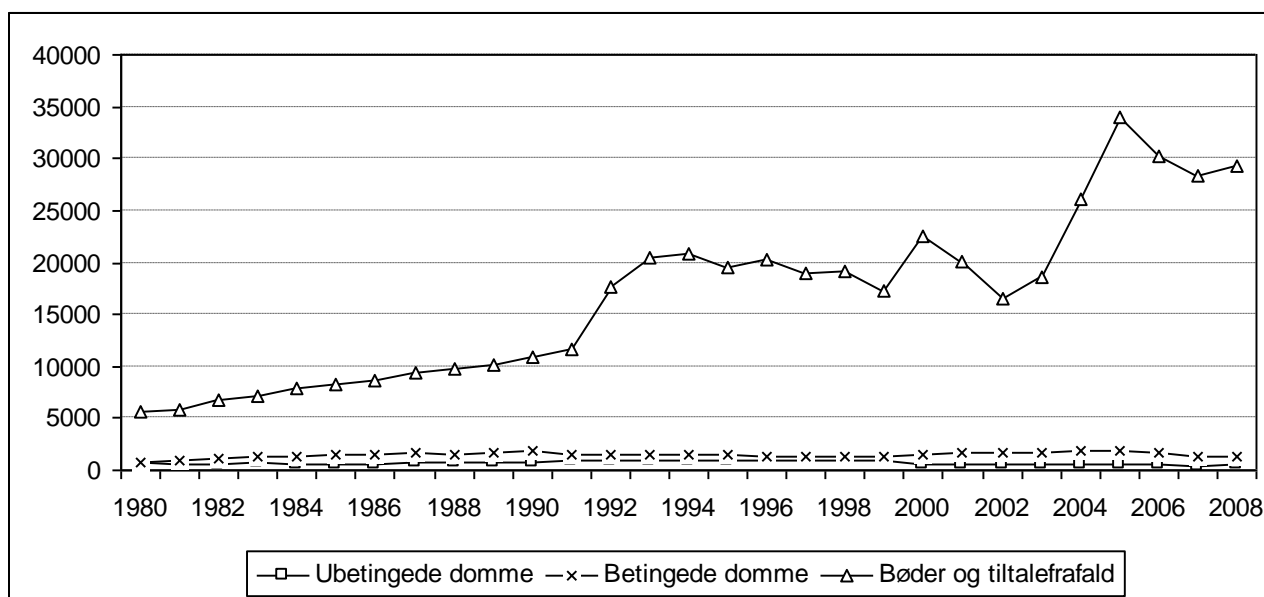
Med hensyn til ubetingede domme udgør kvindens andel omkring 5 pct. Der dog har været en vis vækst heri – til omkring 7 pct. – frem til slutningen af 1990'erne, hvorefter niveauet igen er faldet til ca. 5 pct. Dette fald beror primært på en lovændring fra 2000, som medførte, at flere sager om spirituskørsel blev afgjort med en betinget dom med vilkår om enten samfundstjeneste eller alkoholbehandling i stedet for en ubetinget dom. Denne lovændring har i højere grad reduceret omfanget af kvindens ubetingede domme for spirituskørsel end mændenes, hvilket kan tænkes at skyldes, at kvindelige spritbilister generelt recidiverer mindre til spirituskørsel på ny og/eller har en lavere promise end mændene, idet begge forhold vil øge sandsynligheden for en betinget dom frem for en ubetinget. Kvindens andel af ubetingede domme for straffelovsovertrædelser er derimod øget nogenlunde jævnt i hele perioden – fra 3,5 pct. i 1980 til 6,1 pct. i 2008.

Med hensyn til betingede domme svinger kvindens andel i hele perioden omkring 15 pct. De fluktuationer, der ses, skyldes primært ændringer i antal betingede domme til mænd end ændringer i antallet af betingede domme til kvinder. Langt hovedparten af de betingede domme angår straffelovsovertrædelser.

Vedrørende tiltalefrafald og bøder er kvindernes andel vokset ganske meget – fra 9 pct. i 1980 til 21 pct. i 2008. Denne vækst beror på, at en større andel af disse sanktioner for såvel straffelovsovertrædelser som færdselslovsovertrædelser angår kvinder. På straffelovsområdet er der tale om en vækst fra 16 til 30 pct., mens det på færdselsområdet er fra 6 til 22 procent. Det hop, der ses i andelen af disse sanktioner fra 1990 til 1992, skyldes den ovennævnte ændring i sanktioner for butikstyveri. Væksten på færdselslovsområdet følger ret præcist den vækst, der er beskrevet for området generelt, jf. tidligere.

Mens figur 3 viser kvindernes andel af sanktionerne, viser figur 4 udviklingen i det faktiske antal af de forskellige sanktioner. Som det fremgår, er bøder og tiltalefrafald de altdominerende sanktioner.² Figuren illustrerer, at andelen af ubetingede og betingede domme i sammenligning hermed bliver forsvindende lille. Det gælder især de seneste år. Mens frihedsstraffe – altså det samlede antal ubetingede og betingede domme – tidligere udgjorde omkring en femtedel af de sanktioner, kvinder idømmes, udgjorde de i 2008 6 pct. Dette har igen at gøre med den nævnte ændring i praksis vedrørende butikstyverier samt væksten i færdselslovsovertrædelser.

Figur 4. Det absolutte antal strafferetlige afgørelser til kvindelige lovovertrædere fordelt efter art, 1980-2008.

Den pukkel, der ses i kurven vedrørende bøder og tiltalefrafald i begyndelsen af 1990'erne i figur 4 relaterer sig til den nævnte ændring af sanktionspraksis for butikstyverier, mens alle de senere udsving vedrører færdselslovsområdet. Mindsningen fra 2000 til 2002 er antagelig af teknisk art, idet færdselsbøder på mindst 1000 kr. blev registreret i Kriminalregisteret frem til 1. april 2001, men grænsen ændredes derefter til 1500 kr. Stigningen fra 2002 til 2005 kan være forbundet med indfø-

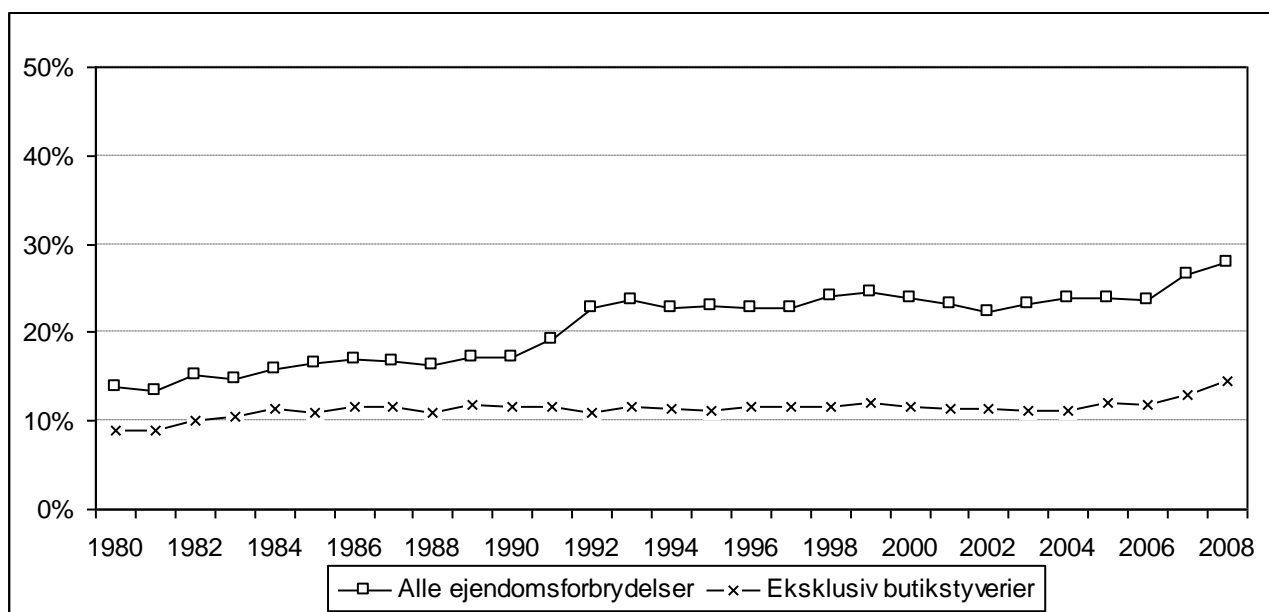
² Tiltalefrafald udgør kun en mindre del heraf, gennemgående et par procent.

relsen af automatisk trafikkontrol (ATK). Mens der i 2002 ikke var registreret ATK hastighedssager, blev der i 2005 registreret godt 47.000 bødesager på dette område. Dette antal faldt igen i 2006 og 2007.³ Det har undertiden været fremført, at dette fald kan være forbundet med indførelsen af klippekortsordningen i 2005 – en antagelse, der dog ikke er testet.

Kvindens andel af forskellige former for straffelovsovertrædelser

At kvindernes andel af samtlige straffelovsovertrædelser udgør omkring 20 pct., betyder ikke, at dette mønster genfindes for alle former for kriminalitet. Tværtimod er der tale om betydelige forskelle med hensyn til, hvilke former for kriminalitet kvinder forholdsvis hyppigt begår, og hvilke, de forholdsvis sjældent begår. Det skal der vises eksempler på her, idet det er valgt dels at se på områder, hvor kvinder traditionelt har stået for en forholdsvis stor andel af kriminaliteten, og dels på områder, hvor det omvendte er tilfældet.

Figur 5. Kvindens procentandel af strafferetlige afgørelser for ejendomsforbrydelser, 1980-2008.

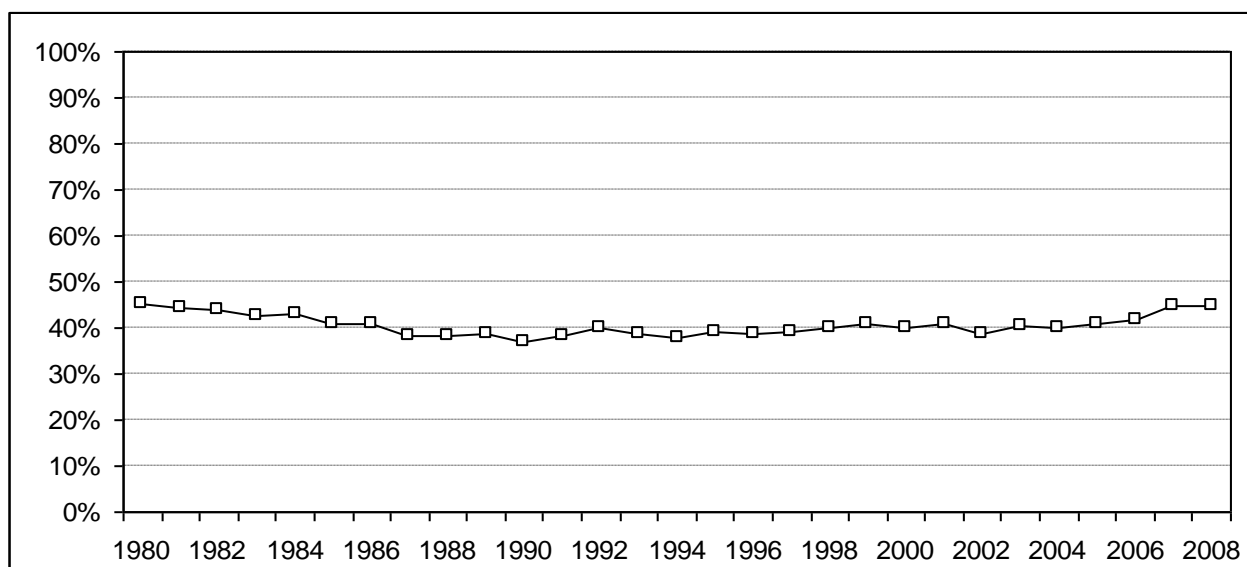
Kurven for kvindernes andel af alle ejendomsforbrydelser, jf. figur 5, følger i meget høj grad den, der ses for samtlige straffelovsovertrædelser i figur 2. Det har den enkle årsag, at ejendomsforbrydelserne er den helt dominerende forbrydelsesgruppe blandt straffelovsovertrædelserne. Ved sammenligning mellem de to figurer ses samtidig, at kvindernes andel af alene ejendomsforbrydelserne er højere end kvindernes andel af samtlige straffelovsovertrædelser, hvilket hænger sammen med, at en meget væsentlig del af kvindernes kriminalitet angår ejendomsforbrydelser: Kun omkring 10 pct. af kvindernes straffelovsovertrædelser er ikke ejendomsforbrydelser mod omkring 20 pct. af mændenes.

³ De her nævnte tal angår både mænd og kvinder.

Forklaringen på udviklingen svarer – for så vidt angår væksten i kvindernes andel omkring 1992 – til det, der er nævnt i det tidligere, nemlig ændringen i praksis vedrørende butikstyverier. Væksten i kvindernes andel i de seneste par år beror reelt på, at antallet af strafferetlige afgørelser for ejendomsforbrydelser til mænd er faldet en del i forbindelse med det efterslæb, retsreformen fra 2007 synes at have ført med sig. Af nogen anledning er faldet noget mindre for kvindernes vedkommende, muligvis fordi ejendomsforbrydelser, der er begået af kvinder, gennemgående er mindre komplicerede end dem, der involverer mænd, og der derfor hurtigere er truffet en afgørelse.⁴

Det ses videre af figur 5, at en relativ stor del af kvindernes ejendomsforbrydelser angår butikstyverier, idet kvindernes andel af ejendomsforbrydelser er på omkring en tiendedel, når butikstyverier ekskluderes af analysen. Butikstyverier har, som tidligere påpeget, en ganske stor betydning for omfanget af kvindernes kriminalitet.

Figur 6. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for butikstyverier, 1980-2008.

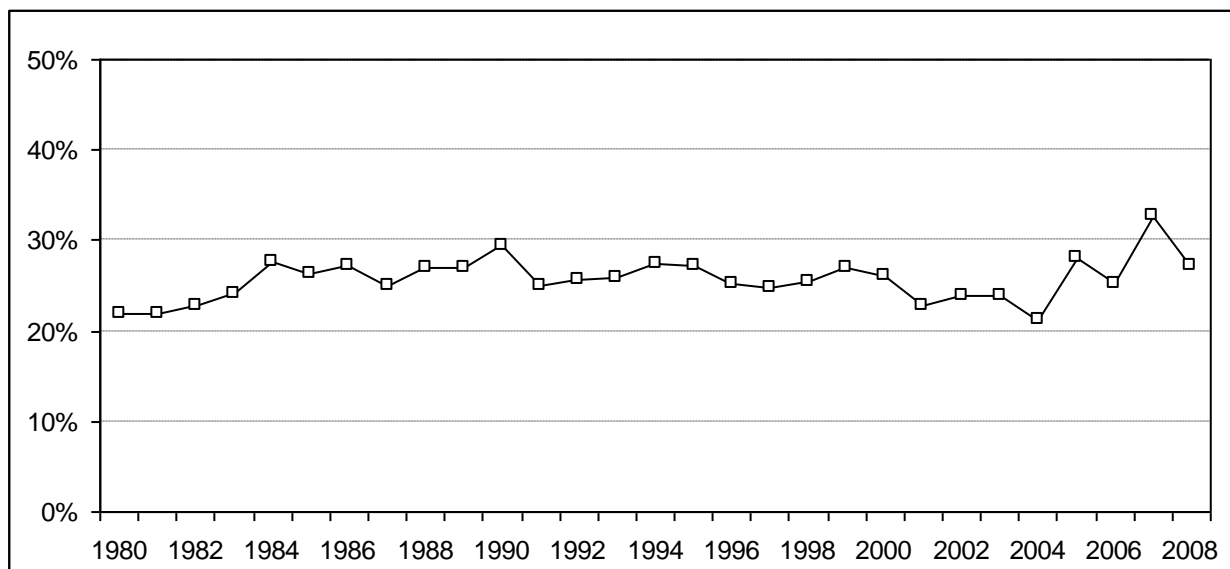

Butikstyverier er – og har i hvert fald i nyere tid altid været – den mest dominerende form for kriminalitet blandt kvinder. Det fremgår også tydeligt af figur 6, der viser, at der er meget lidt kønsforskel på dette område. Kvindernes andel af strafferetlige afgørelser for butikstyverier varierer mellem 38 og 45 pct., men selv om det er kvindernes dominerende kriminalitetsform, så er der på intet tidspunkt tale om, at kvinderne modtager flere sanktioner herfor, end mænd gør. Der er ikke nogen tydelig tendens til hverken øgning eller mindskning i kvindernes andel.

⁴ En anden analyse har indikeret, at det antagelig er de lettere sager, der først er truffet afgørelser for i den første periode efter retsreformen, se http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/Strafniveau-i-voldssager2008.pdf

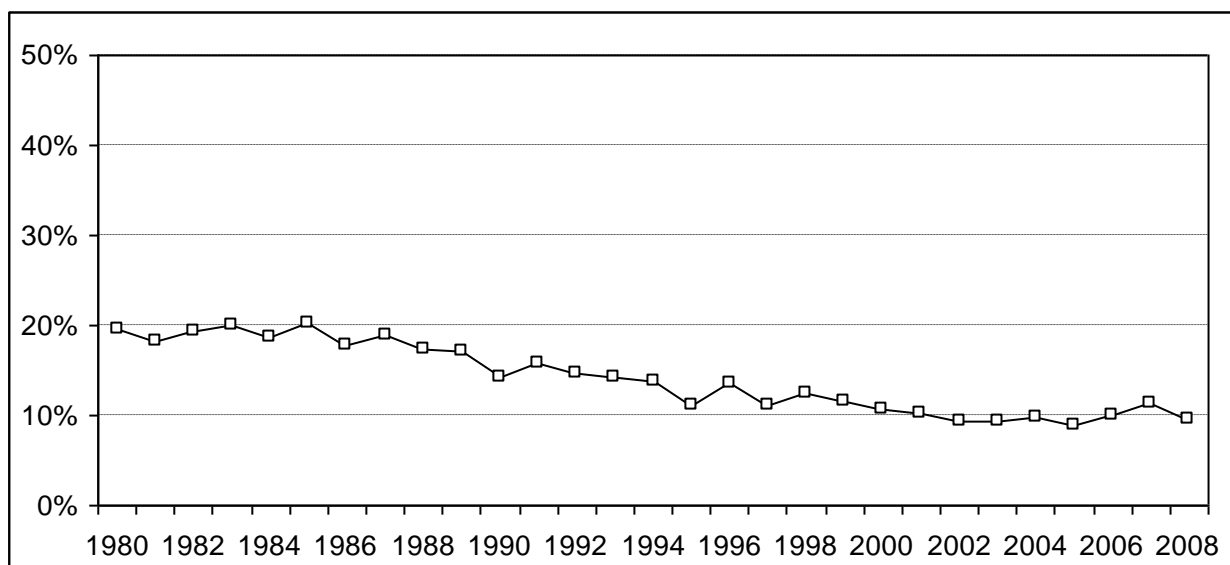
Et andet område, hvor kvindernes andel traditionelt har været forholdsvis stor, angår dokumentfalsk. Tidligere var dokumentfalsk med check den fremherskende form, men med indførelse af betalingskort er denne form for kriminalitet mindsket ganske betydeligt – med mere end to tredjedele siden slutningen af 1980'erne. Det gælder både mænd og kvinder.

Figur 7. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for dokumentfalsknerier, 1980-2008.

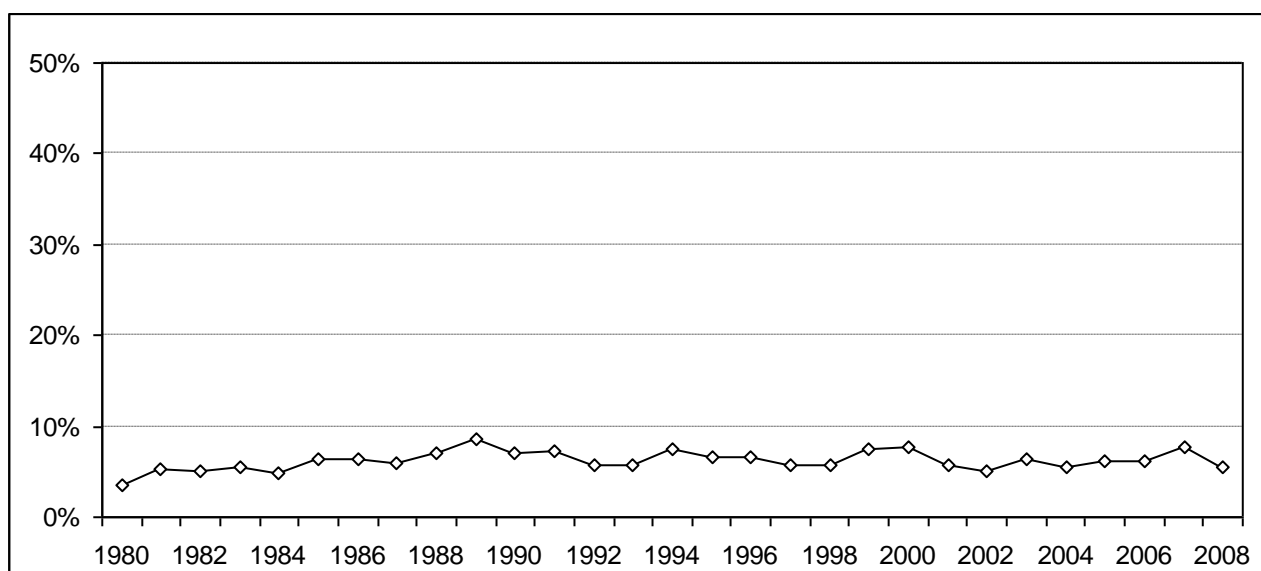
Figur 7 viser, at kvindernes andel af afgørelser for dokumentfalsk svinger omkring 25 pct., altså noget højere end for ejendomsforbrydelser i øvrigt (når butikstyverier er undtaget). De fluktuationer, der ses i den sidste del af perioden, kan – som nævnt ovenfor – hænge sammen med retsreformen.

Figur 8. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for hæleri, 1980-2008.

Et andet område, hvor kvinderne tidligere har stået for en relativ stor andel af de strafferetlige afgørelser, er hæleri. Som det ses af figur 8, så var kvindernes andel af strafferetlige afgørelser for denne forbrydelse på omkring 20 pct. i 1980'erne, men er derefter faldet jævnt og har siden årtusindeskiftet udgjort omkring 10 pct. Hvad denne mindskning af kvindernes andel beror på, vides ikke. Det kan dog nævnes, at omfanget af hælerisager antagelig er relateret til økonomiske konjunkturer, ændringer i arbejdsløsheden m.v. Siden begyndelsen af 1990'erne, hvor arbejdsløsheden begyndte at mindske, og frem til 2008, hvor den økonomiske krise satte ind, har der således været et meget stort fald i antallet af anmeldelser for hæleri. I 2008 blev der anmeldt mindre end en fjerdedel af det antal hælerier, der blev anmeldt i 1991. Fra 2008 til 2009 har der derimod været en vækst i antallet af anmeldelser. Det er muligt, at ændringerne i de økonomiske forhold, arbejdsløshed m.v. har influeret på kvinders situation på en anden måde eller i en anden takt, end tilfældet er for mænd, og dermed kan have haft betydning for det mønster, der ses af figur 8.

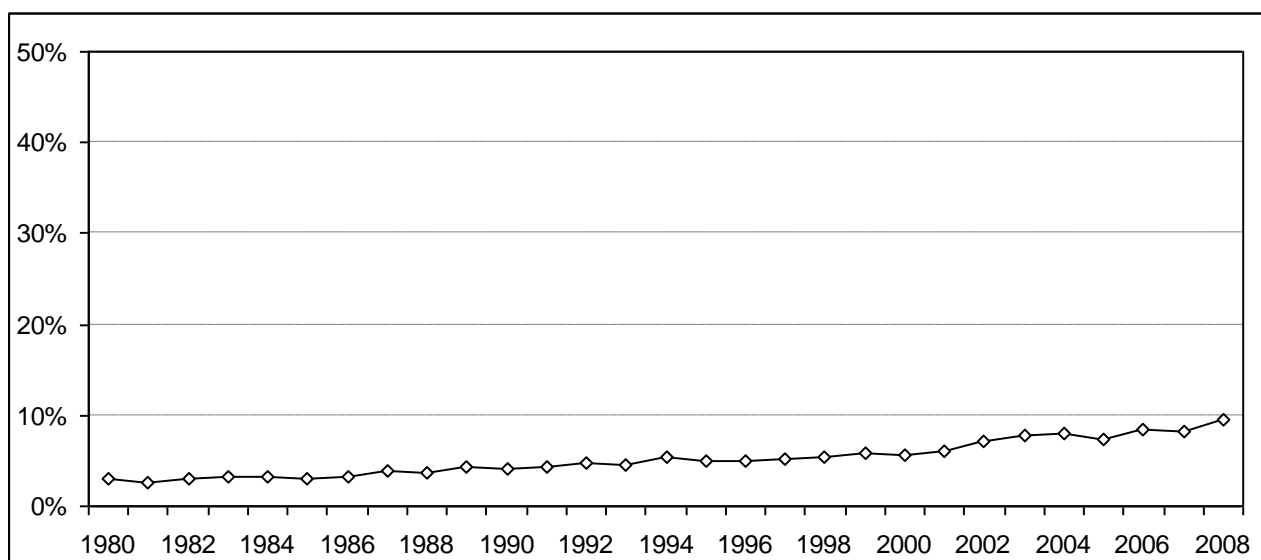
Figur 9. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for brugstyverier af indregistrerede køretøjer, 1980-2008.

Her skal også peges på nogle kriminalitetsformer, hvor kvindernes andel er forholdsvis ringe. En af disse angår brugstyverier af biler og andre indregistrerede køretøjer. Som det ses af figur 9, så er kvindernes andel på 5-8 pct. Dvs. at for hver gang en kvinde begår brugstyveri af en bil, er det mere end ti mænd, der har gjort det samme. Kvindernes andel af biltyverier varierer kun lidt i den undersøgte periode på trods af, at antallet af brugstyverier af biler er faldet betydeligt siden 1997, hvor der blev indført et krav om startspærre på nye biler. Denne tekniske nyvinning afspejler sig i, at antallet af strafferetlige afgørelser for brugstyverier er mindsket med 72 pct. fra 1997 til 2008. Teknikken synes dog at have haft den samme effekt på omfanget af såvel kvinders som mænds brugstyverier af biler, idet begge køn har reduceret antallet af sager med 72 pct.

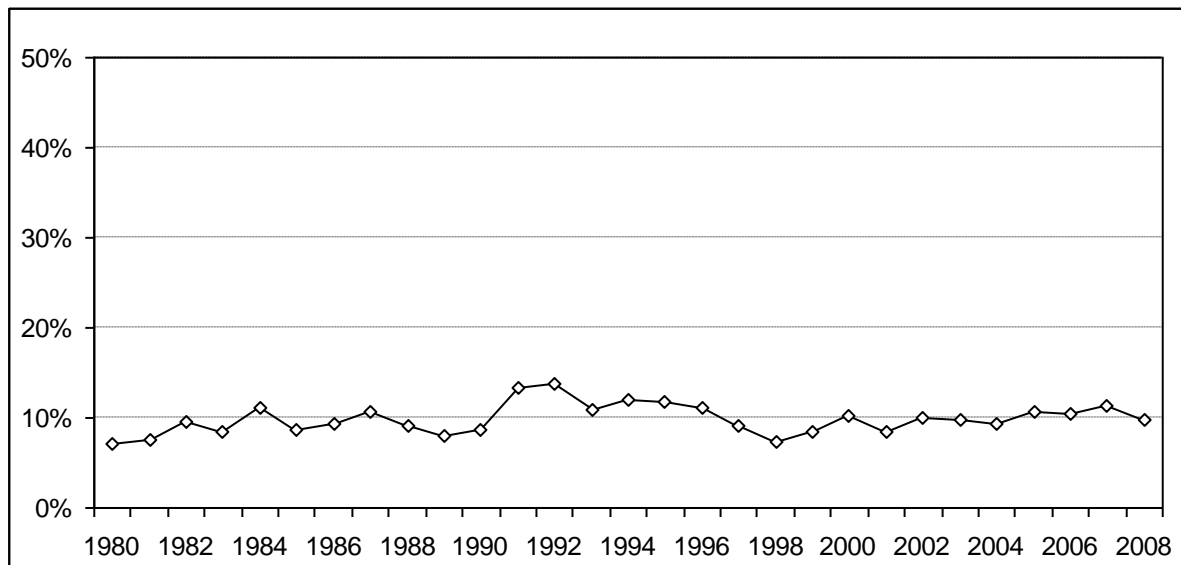
Et andet område, hvor kvindernes andel traditionelt har været ganske ringe, angår voldsforbrydelser. Som det ses af figur 10, så har kvindernes andel af strafferetlige afgørelse for vold mod privatperson ligget på under 5 pct. frem til begyndelsen af 1990, mens den i 2008 var på næsten 10 pct. Der er tale om en jævn vækst i kvindernes andel i hele den undersøgte periode – fra 3 pct. i 1980 til 9 pct. i 2008. Denne tredobling er sket i en periode, hvor det samlede antal strafferetlige afgørelser er vokset med godt 60 pct.

Figur 10. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for voldsforbrydelser mod privatperson (§§ 244-246), 1980-2008.

Med hensyn til kvinders andel af sager vedrørende vold m.v. mod nogen i offentlig tjeneste er der derimod ikke tale om nogen vækst, jf. figur 11, idet kvindernes andel i hele perioden ligger omkring 10 pct. Også på dette område har der været en stigning i antallet af anmeldelser, og antallet af sager er da også næsten tredoblet i den undersøgte periode. Denne vækst i antallet af sager har dog været den samme for kvinder som for mænd.

Figur 11. Kvinders procentandel af strafferetlige afgørelser for vold og trusler mod nogen i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 1), 1980-2008.

Det skal bemærkes, at væksten i de registrerede voldsforbrydelser ikke stemmer overens med oplysninger fra de offerundersøgelser, der gennemføres. Disse viser således, at der over en længere periode ikke har været en stigning i risikoen for at blive udsat for vold.⁵ Stigningen i den registrerede volds kriminalitet skal langt hen ad vejen forklares med en vækst i anmeldelsestilbøjeligheden, hvilket også offerundersøgelserne anskueliggør. At der i særlig grad har været en vækst i kvinders registrerede voldsforbrydelser skal bl.a. forklares med, at der i dag er mindre tolerance over for vold begået af kvinder, og at kvinders vold derfor anmeldes noget hyppigt i dag end tidligere.⁶

Med hensyn til væksten i antallet af sager om vold m.v. mod nogen i offentlig tjeneste viser offerundersøgelserne, at der er sket en reel vækst i risikoen for at blive udsat for vold på arbejdspladsen (men til gengæld andre former for vold er mindsket). Så selv om den generelle risiko for at blive udsat for vold ikke er forandret, så er der sket en ændring i, hvor hyppigt de forskellige former for vold der forekommer.

Opsummering

I den undersøgte periode fra 1980 til 2008 er kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser øget ca. 2½ gang. Mens kvindernes andel af de fældende strafferetlige afgørelser i 1980 var på 8 pct., var den i 2008 på 20 pct. Der er således fortsat langt fra tale om en lige kønsfordeling af sanktionerne.

⁵ Flemming Balvig og Britta Kyvsgaard: *Offerundersøgelserne 2005-2008*. http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/Offerrapport_2008.pdf. 2009.

⁶ Flemming Balvig og Britta Kyvsgaard: *Man anmelder da vold. En analyse af anmeldelsestilbøjeligheden for vold*. http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/1.pdf. 2009.

Noget af væksten i kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser er endvidere tilsyneladende, idet den beror på ændringer i retspraksis for butikstyverier. Der er dog også sket en reel vækst i kvindernes andel af de strafferetlige afgørelser, i særlig grad på færdselslovsområdet. Denne ændring afspejler antagelig en vækst i kvinders ejerskab af eller tilgang til motorkøretøjer.

I forhold til sanktionens art er det forholdsvis få af de kvindelige lovovertrædere, der idømmes en ubetinget fængselsstraf, idet deres andel af disse sanktioner er på omkring 5 pct. De relativt få strenge straffe til kvindelige lovovertrædere skal dels forklares med arten af den kriminalitet, kvinder begår, og dels med, at kvinders kriminelle karriere er kortere end mændenes.⁷

En meget væsentlig del af de straffelovsovertrædelser, kvinder begår, er butikstyverier, og disse lovovertrædelser fører forholdsvis sjældent til en ubetinget fængselsstraf. Dokumentfalsk er et andet område, hvor kvindernes andel af de strafferetlige sanktioner er forholdsvis stor.

Med hensyn til brugstyveri af motorkøretøjer er der derimod tale om en meget ringe andel kvindelige lovovertrædere. Det samme gælder for voldsforbrydelser. Med hensyn til den registrerede vold mod privatpersoner er der dog set en ganske stor stigning i kvindernes andel, hvilket i nogen grad skal forklares med en vækst i tilbøjeligheden til at anmelde de kvindelige voldsudøvere. Offerundersøgelserne tyder ikke på, at risikoen er for blive udsat for en voldsforbrydelser generelt set er øget.

⁷ Britta Kyvsgaard: *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og økonomiforbundets forlag, 1998.